Infootsing

Metoodiline juhend õpetajale

Kerli Perend

Tartu 2011

Sissejuhatus

Tänapäeva ühiskonnast räägitakse kui infoühiskonnast ja teadmistel põhinevast ühiskonnast. Selleks, et õpilane saaks tulevases elus hakkama, peab ta koolis omandama vastavad oskused ja pädevused, mida tänapäeva ühiskond nõuab. Üheks selliseks pädevuseks on kindlasti infootsinguoskus. Käesoleva metoodilise juhendi eesmärgiks on anda õpetajale nõu ning soovitusi, kuidas õpilaste infootsinguoskust arendada ja kuidas seda õpetada. Käesolev materjal on mõeldud peamiselt gümnaasiumi õpilaste jaoks ning peatub põhiliselt infootsingul internetis.

Rootslase Enochsoni (2005) uurimusest saadud põhimõtted, mis on õpilaste arvates olulised, on välja toodud järgmisel joonisel, kust on hästi näha, et infootsinguoskuse õpetamine on spiraalne õpe, mis peaks toimuma igas kooliastmes ning vastavalt eale muutuma keerulisemaks ja täpsemaks.

Joonis 1. **Infootsinguoskuste arendamine** (AnnBritt Enochsson 2005)

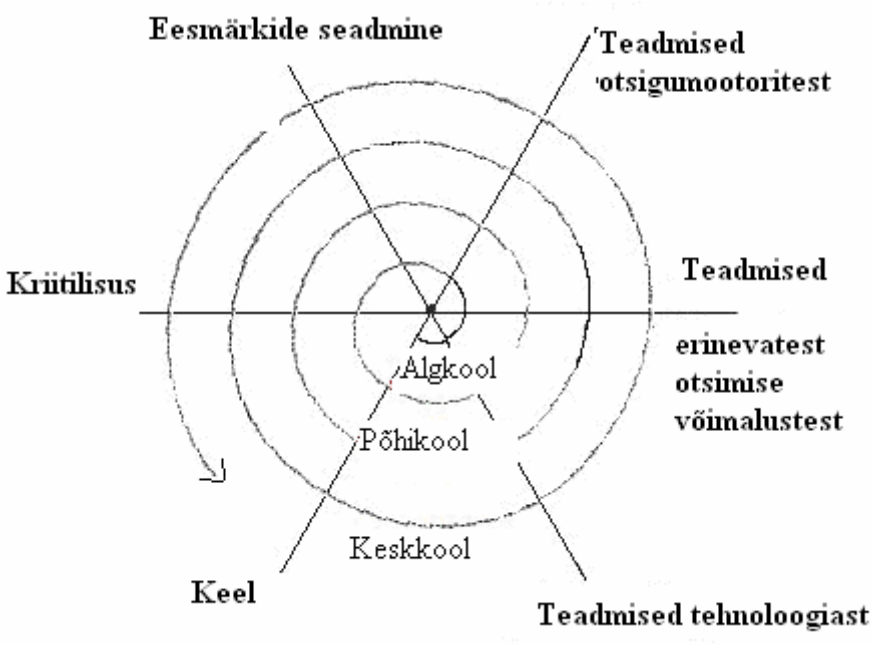

Kõigepealt antakse metoodilises juhendis teoreetiline ülevaade informatsioonist ja selle otsimise üldpõhimõtetest. Seejärel on välja toodud konkreetsed oskused, mis peavad olema õpetajal/juhendajal. Edasi vaadeltaksegi infootsinguoskuse arendamiseks vajalikke põhimõtteid eraldi, on välja toodud peamised otsingumootorid, mida peaks gümnaasiumiõpilane teadma; samuti juhendid, kuidas konkreetsetes andmebaasides teha eesmärgipäraseid otsinguid ning lõpuks on välja pakutud võimalusi, kuidas arendada infootsinguoskust väljaspool kooli.

1. Informatsiooni otsimine

Informatsioon on igasugune allikas nagu dokument, raamat või muu formaat, mis informeerib ja laiendab uurija teadmisi. See võib olla bibliograafiline informatsioon, mida leiab dokumentidest. See võib olla loetelu, ajalooline raamat või ka lihtsalt spetsialisti märkmed, mida pole veel ametlikult trükitud. See võib olla elektrooniline või käegakatsutav formaat. See võib ollla spetsiifline erialaline teave, aga ka tavaline igapäevane teema. (Rumsey 2008: xvi)

Enne infootsingu alustamist on vaja kindlaks teha, missugust infot üldse vaja on; teada, kust seda otsida, kuidas seda ära tunda, kuidas seda kätte saada ja mida sellega siis teha. Selleks on erinevates allikates pakutud erinevaid mudeleid, kuidas infootsingu protsess toimub. Siinkohal on välja toodud Sally Rumsey (2008) mudel, mida on kõige parem rakendada just pikaajalisemate, nt referaat või uurimus, ülesannete puhul.

1. Analüüsimine – õpilane peab mõistma probleemi olemust või küsimust; ta peab mõistma, mida temalt soovitakse.
2. Defineerimine – eesmärgi sõnastamine, millest lähtuvalt saab õpilane juba mõelda, missugust infot tal tarvis on.
3. Avastamine/nimetamine – õpilane püüab lähtuvalt eesmärgist leida või avastada vastavad allikad.
4. Asukoha määramine – õpilane leiab konkreetse allika asukoha, kus vajalik info on talletatud.
5. Ligipääs – juhul, kui informatsioonile on piiratud ligipääs, tuleks leida võimalused, kuidas info siiski kätte saada (nt kui andmebaas on kinnine või nõuab kasutajat).
6. Hindamine – õpilane püüab eesmärkidele toetudes hinnata, kas leitud info on see, mida vajati, kas see on usaldusväärne ning kas see on ajakohane.
7. Haldamine – õpilane loob enda jaoks süsteemi, kuhu ta otsingu tulemused salvestab.
8. Uuendamine – kui vajalik, uuendab õpilane leitud infot.

(Rumsey 2008: 1–2)

2. Õpetaja oskused

Selleks, et õpilane oskaks ja suudaks infootsingut teostada ning kõike eelnevat rakendada, peab tal olema hea juhendaja/õpetaja. Esmane tingimus infootsinguoskuse arendamisel on kindlasti see, et õpetajal endal peavad olema piisavad oskused ja pädevused. Selles peatükis on välja toodud õpetajale vajalikud üldised oskused ning juhised, samuti soovitused ja arenguvõimalused. Konkreetsemad teadmised on kirjas järgnevates alapeatükkides.

Nõudmised õpetajale lähtuvalt uuest õppimisest:

- Õpetaja kasutab õppimiseks meedia võimalusi, mitte ei kasuta tunni planeerimisel ainult õpikut ja töövihikut.
- Õpetaja tunneb ennast mugavalt, töötades õpilastega uues, multimodaalses võrgu- ja meediakeskkonnas.
- Õpetaja kui uus professionaalne identiteet, mis tähendab, et õpetamine liigub rääkimise professionaalsuselt võrgus info talletamise professionaalsusele.
- Õpetaja saab hakkama mitmekülgse õpikeskkonnaga, kus ei pea kõik õpilased olema samal ajal samal kaugusel.
- Õpetaja eristab juhendeid, varustades õpilasi efektiivselt vastavalt nende mitmekesisusele.

Õpetaja üldised oskused:

- analüütilisus;
- planeerimine;
- otsimine (kust ja kuidas otsida);
- hindamine;
- organiseerimine.

Õpetaja oskused seoses materjaliga:

- Õpetaja on konkreetse materjaliga eelenevalt põhjalikult töötanud; tunneb ennast kindlana ja suudab ka õpilasi õigesti suunata.
- Kui õpetaja tunneb ennast mingis vallas (arvuti käsitsemine, andmebaasi toimimine jmt) ebakindlalt, peaks ta abi otsima käsiraamatutest või professionaalidelt, enne kui ta läheb seda klassile õpetama.

3. Infootsinguoskuse arendamine

Järgnevas peatükis on välja toodud lähtuvalt AnnBritt Enochsoni 2005. aasta uuringust põhimõtted, mis võiksid olla infootsinguoskuse arendamisel gümnaasiumis olulised ja millest õpetaja saab õpetamisel lähtuda.

3.1. Keel

Enochssoni (2005) uurimuses oli õpilaste arvates kõige olulisem oskus keel. Selle põhjus on ilmselt selles, et vastajaks olid põhikooli õpilased ning mitmed neist isegi algkoolist. Põhjenduseks toodigi, et kõige olulisem on leitust õigesti aru saada. Selleks, et otsida vajalikku informatsiooni, on tarvis teada, kuidas küsida, mida küsida, et see oleks keeleliselt õige.

Keeleoskus pole vähem oluline ka gümnaasiumiõpilaste hulgas, kuna loetust peab aru saama igal juhul. Keeleoskus on kindlasti aga selline pädevus, millele pannakse alus alg- ja põhikoolis. Gümnaasiumis saab seda kõike täiustada ja lihvida. Infootsingu puhul on keelelisest aspektist kõige olulisem, et õpilane oskaks otsingumootorisse sisestada õigeid märksõnu, oskaks keeruliste otsingute puhul teha täpseid otsinguid, kus peab sisestama märksõnu, samas aga ka eristama, milliseid sõnu otsing ei tohiks sisaldada, et piirata otsingutulemusi.

Keeleliselt teine oluline oskus infootsingu puhul on funktsionaalne lugemisoskus. Õpilane peab mõistma, milline info on oluline, milline mitte; missugune tekst vastab teemale, missugune mitte. Samuti peab ta suutma tekste kriitiliselt hinnata. See oskus on samuti selline, mis on infootsingu puhul oluline, kuid millele pannakse alus eelnevalt.

3.2. Eesmärkide seadmine

Selleks, et infootsing oleks võimalikult otstarbekas, on oluline seada konkreetsed eesmärgid. Seda võib teha nii õpetaja kui ka õpilane ise, sõltuvalt ülesandest. Selleks, et midagi leida, peab teadma, mida otsitakse. Tihti võib juhtuda, et õpilasel puudub konkreetne eesmärk ning seetõttu teeb ta suvalisi otsinguid ja tulemuseks on suurel hulgal kasutut materjali. See võib

õpilases tekitada omakorda motivatsiooni kadu ning talle tundub, et võimatu on midagi leida. Õpilane peab endale teadvustama, mida ta teeb, milleks ta seda teeb ja kuidas on seda kõige otstarbekam teha.

3.3. Teadmised otsingumootoritest

Järgnev alapeatükk toetub Sally Rumsey´i raamatule „How to find information? A guide for researchers“ (2008: 99–109).

Otsides informatsiooni internetist, tuleb olla teadlik erinevatest otsingumootoritest ning sellest, kuidas need toimivad. Kui õpilane on valinud teatud otsingumootori, kus otsing teostada, peab ta olema teadlik ka sellest, milline on ligipääs teatud lehtedele. internetileheküljed jagunevad kättesaadavuse järgi:

- vabalt kättesaadavateks,
- teatud tingimustel kättesaadavateks,
- institutsionaalselt kättesaadavateks (ligipääs on näiteks ainult teatud organisatsiooni liikmetel),
- tasuliselt kättesaadavateks.

WWW (World Wide Web) on suur informatsiooni kogum, kus puudub katalogiseerimine ja kord. Seega võib vahel tunduda, et internetist relevantse informatsiooni otsimine on justkui otsiks nõela heinakuhjast. Internetis on omakorda terve hulk otsingumootoreid, mille hulgast inimene saab valida. Enamasti on veebis töötajatel välja kujunenud n-ö lemmikotsingumootorid ning nad kasutavad neid alati ega mõtle sellele, et võiks kasutada ka midagi muud. Õpilastele aga peaks selle vältimiseks tutvustama võimalikult palju erinevaid võimalusi ja alternatiive. Otsingumootorid on üldiselt siiski erinevad ning nende võrdlemine on väga kasulik. Need erinevad otsimeetodite, ulatuse, tulemuste esitamise jmt poolest.

Erinevad otsingumootorid ja võimalused:

- Informatsiooni kaardistamine:

  a) kasutaja trükib kastikesse – kasutaja saab vastavasse lahtrisse trükkida kõik otsingusõnad, mõned märksõnad või täpse fraasi, mida otsitakse.

b) hallatavad – sellised otsingumootorid kasutavad hierarhilisi teemade süsteeme. Teemat saab kitsendada seni, kuni leitakse vajalik info.

- Multiotsingumootorid – erinevatest otsingumootoritest saab otsida ühe otsinguga; taoline otsingusüstem on kõige laiem.
- Märgistatud otsingumootorid – sellised on näiteks ükskeelsed otsingumootorid, mis on loodud ainult oma riigis kasutamiseks; samuti kuuluvad siia alla kindla teema otsingumootorid, nt meditsiin või majandus.
- Liht- ja liitotsinguga otsingumootorid – enamikel laiematel otsingumootoritel on olemas mõlemad variandid. Lihtotsing on kasulik siis, kui kasutatakse lühikesi märksõnu ning kui otsijale pole oluline saadud informatsiooni hulk. Lihtotsing on eriti kasulik siis, kui otsitav märksõna on haruldane või harva kasutatav. Liitotsing annab võimaluse tulemusi vähendada ja suurendada võimalust leida võimalikult täpne vaste. Liitotsingus on võimalik märkida, miskeelseid allikaid, mislaadi dokumente (nt artiklid, PDF, raamatu peatükid jmt) soovitakse leida.

Näide lihtotsingust:

Märksõna: „sisepõlemismootor“
Otsingu tulemus: 116 000

Näide liitotsingust:

Märksõna: „sisepõlemismootor“
Keele piirang: inglise
Dokumendi piirang: PDF
Kuupäeva piirang: viimase kolme kuu andmed
Esinevus: näita lehekülgi, kus märksõna esineb pealkirjas
Kasutustingimused: vabalt kättesaadavad
Otsingu tulemus: 226

- Vaikesätted – otsingut alustades tuleb olla teadlik otsingumootori seadistustest; info selle kohta on tavaliselt kirjas otsingumootori abi leheküljel.

Kuna otsingumootoreid on palju, on kasulik esimene eristus teha märgistuse põhjal. Gümnaasiumis tulekski peamine rõhk panna riigisisestele ja teemakesksetele

otsingumootoritele. Loomulikult võib tutvustada ka teisi tüüpe, kuid põhirõhk võiks olla nendel. Tutvudes ingliskeelsete otsingumootoritega, on hea võimalus omavahel lõimida eesti keele ja võõrkeele tunde. Käesolevas materjalis on välja toodud riigikesksed otsingumootorid.

3.4. Kriitiline hindamine

Pärast seda, kui õpilane on vajaliku informatsiooni leidnud, on oluline osata hinnata, kas leitud teave on usaldusväärne ning kas sellele saab toetuda. Üldiselt on internetis olemas sellised allikad, mille infot võib kindlalt usalada. Sellised on üldiselt riiklikud koduleheküljed, konkreetsete organisatsioonide koduleheküljed, raamatukogude koduleheküljed jmt. Vahel võib juhtuda ka seda, et otsing on sooritatud usaldusväärses andmebaasis, kuid saadud tulemus pole relevantne. Ainult andmebaasile ei tasu lootma jääda.

Mõned kriteeriumid ja küsimused veebilehtede kriitiliseks hindamiseks:

- Omanik: lehekülgi, mille omanik pole arusaadav, ei tasu usaldada; nende autor võib olla ükskõik kes. Kas lehekülje autor on arusaadav? Kas leheküljel on infot autorite kontaktandmete kohta?
- Autorlus: kui kasutaja ei saa usaldada konkreetse allika autorit, ei maksaks seda informatsiooni kasutada.
- Kehtivus: lehekülgi, mida ei uuendata, k.a sealolevaid linke, ei tasu usaldada. Sealne informatsioon võib olla vale või vananenud.
- Sisu kvaliteet: selle hindamine võib olla raske, kuid tuleb olla tähelepanelik ning teemasse süveneda. Lähema uurimise korral võib avastada, et puuduvad toetavad andmed, tõestused ja faktid. Mõni allikas võib toetuda ainult ühele kitsale (poliitilisele, akadeemilisele, meedia) ideele, seega puudub laiem taustsüsteem. Kas väljaöeldu toetub usaldusväärsetele tõestustele? Milline on keele ja grammatika kasutuse tase? Kas lingid juhatavad kvaliteetsetele ja usaldusväärsetele lehekülgedele? Kas informatsioon mõjutab mingil määral?
- Taotluslik publik: informatsioon peaks olema esitatud teatud tasemel (teaduslik, akadeemiline, populaarteaduslik jmt; „kollast” informatsiooni ja stiili tuleks vältida). Kas leheküljel on kommertslik eesmärk? Kas leheküljel on reklaami? Kas lehekülg on tasuline?

(Rumsey 2008: 110–111)

4. Olulisemad andmebaasid

Kuna internetis olevaid andmebaase on sadu ja tuhandeid, on valikut keeruline teha. Käesolevas materjalis on välja toodud autori arvates oulisemad otsingumootorid, mida gümnaasiumi õpilane võiks osata kasutada. Õpetaja saab oma vabal valikul neid alati lisada või asendada. Tingimuseks on see, et õpetaja suudaks ise konkreetses andmebaasis pädevalt ja oskuslikult toimida; samuti on oluline õpilastele tutvustada erinevaid otsingumootoreid, mitte ainult õpetaja lemmikut. Nagu eelpool juba mainitud, on väga paljud head andmebaasid võõrkeelsed, kuid selles juhendis neid pole tutvustatud. Kindlasti on aga võimalus nt inglisekeelseid otsingumootoreid õppida, kui lõimida omavahel eesti keel ja võõrkeel. Eelduseks on jällegi õpetaja enda oskused.

4.1. Index Scriptorum Estoniae – ISE

ISE on Eesti artiklite andmebaas, mis koondab raamatukogude inforessursid ning võimaldab jõuda artikli täistekstini vabalt kasutatavates digitaalarhiivides ja võrguväljaannetes. ISE asub aadressil: http://ise.elnet.ee/. (Solo 2010)

Andmebaasi koondatakse Eestis ning välismaal eesti keeles ilmunud kogumike, jätkväljaannete, ajakirjade ja ajalehtede põhjal. Andmebaasi on koondatud artiklid, intervjuud, kõned, arvustused, ettekanded, esseed jmt. ISE-s saab kasutada nii liht- kui liitotsingut ja otsida saab sõna, autori, pealkirja, väljaande, märksõna või ilmumisaja järgi. Selleks, et otsingutulemuste mahtu piirata, saab kasutada temaatilisi alambaase, nt haridus, humanitaaria, keel ja kirjandus, ühiskonnateadused, loodus- ja täppisteadused, meditsiin ja tervishoid jne. (Solo 2010)

ISE kaudu on võimalik jõuda osa artiklite täistekstini; kirjetes on lingid raamatukogude digitaalarhiividele (DIGAR ja dSpace) ning ajakirjade ja jätkväljaannete võrguväljaannetele. Artikli täistekstini jõudmiseks tuleb teha paar lisaklikki, valides soovitud kuu ja kuupäeva. (Solo 2010)

Selleks, et seda andmebaasi õpilastele tutvustada, peab õpetaja eelnevalt läbi lugema kõik võimalused ning juhendid, mis leiab andmebaasi kodulehelt.

4.2. EEVA

EEVA on Eesti vanema kirjanduse digitaalne tekstikogu, mille põhieesmärgiks on Eesti kirjandusloo seisukohalt olulistele vanadele tekstidele originaalsäästliku ligipääsu võimaldamine. EEVA tekstikogu hõlmab tekste alates 13. sajandist kuni 19. sajandi keskpaigani. EEVA asub aadressil:
http://www.utlib.ee/ekollekt/eeva/index.php?lang=et&do=index

EEVA-s on tekste võimalik otsida nii autori kui ka pealkirja järgi. Laiendatud otsingus on võimalik eristada järgmiseid asju: ilmumiskoht, kirjastus, teose keel, autori sugu, kirjandusloone periood, põhiliik, žanr, vool, valdkond, tekstitüüp, tekstivorm. Kui otsijale pole oluline konkreetne tekst, on võimalik otsida tekstinäiteid erinevatest perioodidest. Tekstid on jaotatud kolme ajajärku: 13.–16. sajand, 17. sajand ja 18.–19. sajand.

Andmebaasi on kindlasti väga hea kasutada just kirjanduse tundides, lastes õpilastel otsida tekstinäiteid erinevate kriteeriumite põhjal.

4.3. Elektroonilised sõnaraamatud

Eesti Keele Instituudi lehelt http://portaal.eki.ee leiab viited Eesti keele seletavale sõnaraamatule ja Õigekeelsussõnaraamatule. Leheküljelt http://www.keeleveeb.ee on lisaks teistele sõnaraamatutele kättesaadavad järgmised eesti keele sõnastikud: Õigekeelsussõnaraamat 2006, Õigekeelsussõnaraamat 1976, Tesaurus, Sünosüümisõnastik, Eesti keele seletav sõnaraamat, Eesti Wordnet, Kõnekäändude ja fraseologismide andmebaas, Eesti vanasõnad, Esimene Eesti Slängi Sõnaraamat ja Väike murdesõnastik.

4.4. Andmebaasid raamatukogude lehekülgedel

Mitmed väiksemad ja spetsiifilisemad andmebaasid on välja toodud raamatukogude kodulehekülgedel. Tartu Linnaraamatukogu leheküljelt www.luts.ee leiab lisaks raamatukogu enda andmebaasidele terve hulga vabalt kasutatavaid andmebaase. Nendest sobivad eesti keele tunnis kasutamiseks kõige paremini ehk Digar ja Estonica. Kirjanduses peaks kindlasti lähemalt uurima lisaks EEVAle ka Eesti rahvaluule andmebaase ja Kreutzwaldi sajandit.

Tartu Ülikooli raamatukogu kodulehelt võib leida üsna põhjaliku loetelu andmebaasidest, millest paljud küll on võõrkeelsed ja kasutatavad ainult TÜ arvutivõrgus. Siiski on seal välja toodud mitmed andmebaasid, mis on internetis vabalt kättesaadavad. Kuigi gümnaasiumis nende andmebaasidega ehk tegeleda ei jõua, oleks hea õpilastele tutvustada, kust nad leiavad andmebaaside loetelu ja viited. Iseseisvaks tööks on need olulised ning samuti hiljem, kui õpilane läheb edasi õppima, on tal teadmine, kust leida nii võõrkeelset kui eestikeelset materjali.

Kuna otsingumootorid töötavad üldiselt sarnaste põhimõtete abil, saab otsinguvõimalused selgeks teha ühe suurema andmebaasi näitel ning hiljem saavad õpilased neid rakendada erinevates andmebaasides.

5. Võimalused väljaspool kooli

Lisaks sellele, et arendada õpilaste infootsinguoskust eesti keele tundides, on hea võimalus minna õpilastega klassist välja. Infopädevuse arendamiseks saavad kaasa aidata ka raamatukogud, korraldades nii õpilastele kui ka õpetajatele infootsingu õppuseid ja kursuseid. Taolisi koolitusi nii õpilastele kui ka õpetajatele korraldab näiteks Eesti rahvusraamatukogu. (Ojasaar 2008) See on eriti hea võimalus just nendele õpetajatele, kes ennast info otsimises kõige pädevamaks ei pea. Raamatukogus on vastavad spetsialistid, kes tutvustavad õpilastele olemasolevaid andmebaase ja kuidas need töötavad. Hiljem tundided saavad õpilased kuuldut rakendada. Samuti pakub see head vaheldust ning muudab õppimise mitmekesisemaks.

Õpetaja ülesanne on vastava piirkonna raamatukogude tööl silm peal hoida ning jälgida, kas selleteemalisi kursuseid pakutakse, mida need sisaldavad ja kas raamatukogu külastus on võimalik. Taoline info peaks tavaliselt üleval olema raamatukogude kodulehekülgedel.

6. Näidisõppeelement ja metoodiline juhend

Noored ja släng

Käesolev õppeelement on mõeldud 10. klassile kursuse „Praktiline eesti keel I” jaoks. Õpeelemendi eesmärgiks on lõimida omavahel praktiline kursus ning kursus „Keel ja ühiskond”. Selleks on võetud esimese kursuse teema släng, mille põhjal püütakse arendada õpilaste infootsinguoskusi. Lisaks sellele on püütud järgida ka õppesisu, nii et ülesanded arendaksid võimalikult palju osaoskusi (kõnelemine, lugemine, kirjutamine). Järgneva õppeelemendiga võiks tegeleda umbes 2–3 tundi, vastavalt sellele, kui kiiresti õpilased infot leiavad. Kindlasti peab tunnid läbi viima arvutiklassis, kus igal õpilasel on võimalus iseseisvalt töötada.

Õppeelemendi õpitulemused:

- Õpilane tunneb põhilisi elektroonilisi infootsingu võimalusi ning kasutab neis leiduvat infot oma tekstides.
- Oskab kasutada elektroonilisi sõnaraamatuid (käesolevas ülesandes Esimest Eesti Slängi Sõnaraamatut)
- Oskab teksti põhjal kirjutada kokkuvõtet.
- Suudab konkreetselt leheküljelt otsida vajalikku informatsiooni.

Sõna „släng“ on pärit inglise allilma keelest („cant“) ja on sajandeid vana. Allmaailma tegelased – vargad ja röövlid ütlesid oma salakeele kohta „slang“ või „flash“. Sama sõna, „slang“ kasutati ka tähenduses petmine („deception“) ja ahel („chain“). Viimane viitab sõna päritolule – nimelt hollandi keeles sõna „slang“ tähendab „uss“. Enne 19. sajandit on släng midagi ainult kurjategijaile omast, leedidele ja džentelmenidele, üldse korralikele inimestele aga täiesti vastuvõtmatu. Ühiskonna edasise arengu, demokratiseerumise käigus saab ka sõna släng järjest laiema tähenduse. (http://www.eki.ee/dict/slang/sissejuhatus.html)

1. Missugune tähendus on slängil tänapäeval? Too 3–4 näidet!

See ülesanne toob välja õpilaste teadmised slängist; kuidas nemad seda mõistavad. Samuti annab see õpilastele võimaluse tuua näiteid enda sõnavarast. Seda ülesannet võib teha algul kirjalikult ning siis koos arutada või teha juba alguses suuliselt näiteks tahvlile ajurünnakuna.

2. Mine kodulehele http://www.eki.ee/dict/slang/ ning leia vastused järgmistele küsimustele:

Selle ülesande eesmärk on arendada õpilaste infootsinguoskust konkreetsel leheküljel. Selle ülesande jaoks peab õpilane kõigepealt leheküljega tutvuma, pöörama tähelepanu küsimuste kõige olulistematele märksõnadele ning selle abil leidma õigest kohast vastused. Seda tööd võiksid õpilased teha iseseisvalt ning hiljem kõik koos kontrolllida, kas õpilased leidsid vastused. Kui tuleb välja, et õpilased ei leidnud mõnele küsimusele vastust või said valesti aru, tuleks asi koos üle vaadata. Õpetaja saab projektori abil õpilastele näidata, kuidas õige vastus leida. Selleks peab õpetaja olema leheküljega eelnevalt põhjalikult tutvunud.

- Mis on släng tänapäeval?

Släng on eelkõige kõnekeele, suulise kõne nähtus. Tavaliselt on slängiks peetud erilist sõnavara. Enamjaolt arvatakse slängi noortele omaseks. Släng on eesmärgipärane mittenormatiivsus keeles. (http://www.eki.ee/dict/slang/sissejuhatus.html)

- Kuidas släng tekib?

Släng sünnib suhtluses, meelsamini linnas. Släng tekib tavaliselt kindlatel gruppidel, nt ärikad, programmeerijad, arstid jne. (http://www.eki.ee/dict/slang/sissejuhatus.html)

- Too 3 näidet, kuidas slängi ära tunda.

1) *võõrsõnadega liialdamine;*
2) *kirjakeele sõnad teises tähenduses;*
3) *ropud sõnad jne.*

- Leia slängid järgmistele sõnadele

Selles ülesandes tuleb kasutada teemade loetelu, kust tuleb leida vastav sõna, registrist neid sõnu otsida ei saa, kuna register annab vasteid ainult slängidele, mitte vastupidi.

Isa – paps, vanamees, känd, issi, papi, taat, esivanem, vana, ätt (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?41)

Õpetaja – õps, kõõm, mutt, nõid, õbi, õpa (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?61)

Pidu – pralle, labrakas (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?80)

Söök – lobi, lurr, nämm, roog (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?120)

Välismaalane – turist, läänekas, väljakas (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?139)

- Mida tähendavad järgmised slängisõnad?

Lalla – laulmine (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?5)

Hevikas – heavy- *muusika sõber (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?11)*

Molekul – poisid algklasside õpilaste kohta (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?21)

Promeneerima – eriti väljakutsuvalt patseerima (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?30)

Traadid – hellitavalt paksude, karmide juuste kohta (http://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?42)

- Mõtle slängisõnadele, mida ise kasutad. Otsi nendele sõnaraamatust tähendused (vähemalt 5 sõna).

Õpilane mõtleb enda sõnavara peale, tal tekib isiklik kontakt ning huvi. Mõni õpilane võib leida, et sõnad, mida ta kasutab, ei tähendagi päris seda, mida tema mõtles.

Enne järgmise ülesande juurde asumist peaks õpetaja õpilastele tutvustama või üle kordama need andmebaasid(vt „Metoodilisest juhendist õpetajale"), mida tuleb järgmise ülesande juures kasutada. Neid saab näidata projektoriga seinale ning kiiresti üle käia vajaliku informatsiooni: kust andmebaase leida, kuidas sisestada õigeid märksõnu, kuidas teha liitotsingut jmt.

3. Kasutades andmebaasi ISE, leia kõik artiklid, kus räägitakse noortest ja slängist!

Selle ülesande juures peab õpetaja olema valmis õpilasi abistama. Kõigil artiklitel täisteksti ei leia; mõnede täistekstid on andmebaasis DIGAR, kuhu viide suunab. Kui õpilane otsib täisteksti selle kaudu, tuleb anda soovitus, et ta avaks selle uues aknas, et vaadata järele ilmunud artikli andmeid.

Mitu artiklit leidsid?

Leia kahe artikli täistekstid ning loe need läbi. Tee ühest kirjalik kokkuvõte, lisa artikli pealkiri, autor ja ilmumiskoht ning -aasta!

Enne järgmist ülesannet tuleks üle vaadata arvamusloo tunnused ning tekstis viitamine. Seda võib teha näiteks nii, et paluda õpilastel meenutada arvamusloo tunnuseid ning kirjutada need tahvlile välja. Samamoodi ka viitamisega. Selle ülesandega võib alustada tunnis ning jätta kodus lõpetada.

4. Otsi internetist veel infot slängi ning noorte kohta. Leitud informatsiooni ning oma arvamuse põhjal kirjuta lühike arvamuslugu. Pealkirjasta see ning viita kasutatud allikatele!

Kirjandus

Enochsson, AnnBritt 2005. The development of children's Web searching skills – a non-linear model; http://informationr.net/ir/11-1/paper240.html, 27.09.2010

Ojasaar, Hela 2008. Infopädevus abiks õpetajale ja õppijale. – Õpetajate Leht 22. august, nr 29; http://www.opleht.ee/Arhiiv/2008/22.08.08/aine/8.shtml, 13.09.2010.

Rumsey, Sally 2008. How to find information. A guide for researchers. Second Edition. England.

Solo, Külli 2010. Eesti artiklite andmebaas ISE. – Riigikogu Toimetised, nr 22; http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=13740, 25.11. 2010.